

Työväestö ja sivistys: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seuran kesäseminaari 2015

Abstrakti

Työväenopistossa opiskelu ja osallistuminen paikalliseen päätöksentekoon: esimerkkinä 1900-luvun alkupuolen Tampere

Vapaalla sivistystyöllä on yleisen ja usein juhlapuheissakin toistetun käsityksen mukaan ollut merkittävä rooli demokraattisen kansalaisyhteiskunnan muotoutumisessa. Näkemystä tukevat esimerkit työläistaustaisista vaikuttajista, jotka vähäisestä pohjakoulutuksesta huolimatta ponnistivat paikalliseen tai valtakunnalliseen politiikkaan ja joiden tiedetään hakeneen lisäoppia vapaan sivistystyön instituutioista. Yksittäisiä esimerkkitapauksia lukuun ottamatta saatavilla ei kuitenkaan ole empiiristä, laajempaan aineistoon perustuvaa tutkimustietoa vapaan sivistystyön tarjoamien opintojen ja poliittiseen päätöksentekoon osallistumisen välisestä yhteydestä. Pysin valottamaan tätä yhteyttä tarkastelemalla Tampereella vuosina 1919–1923 ja 1935–1939 kaupunginvaltuutettuina ja lautakuntien jäseninä toimineiden henkilöiden opiskelua paikallisessa työväenopistossa. Esitys liittyy käynnissä olevaan väitöskirjatutkimukseeni, joka käsittelee aikuiskoulutuksen muotoutumista ja merkitystä paikallistasolla Suomessa ja Ruotsissa.

Vuoden 1917 kunnallislaki oli merkittävä käännekohta paikallisen päätöksenteon demokratisoitumisessa. Äänioikeus ei enää perustunut varallisuuteen vaan muuttui yleiseksi ja yhtäläiseksi ja vaalikelpoisuus ulotettiin koko aikuisväestöön. Siten vuonna 1918 pidetyt kunnallisvaalit antoivat suurimmalle osalle työväestöstä ensimmäisen kerran mahdollisuuden osallistua paikallishallintoon niin äänestäjinä kuin ehdokkainakin. Tampereella vasemmisto sai enemmistön äänistä, ja enemmistö säilyi 1920- ja 1930-luvuilla. Valtuustoon ja lautakuntiin nousi suuri joukko uusia edustajia, joihin kuului työläisten lisäksi muun muassa työväenjärjestöjen ja osuustoimintaliikkeen toimihenkilöitä.

Uusien luottamushenkilöiden pohjakoulutuksena oli tavallisesti joko osittain tai kokonaan käyty kansakoulu, ja tärkeäksi lisäopin tarjoajaksi osoittautuikin Tampereelle vuonna 1899 perustettu kunnallinen työväenopisto. Tutkittuina vuosina yli kolmannes työläistaustaisista tai alempaan keskiluokkaan kuuluneista valtuutetuista ja lautakuntien jäsenistä oli opiskellut tai opiskeli parhaillaan työväenopistossa. Kaupunginvaltuutettujen suppeammassa joukossa osuus oli noin puolet. Osallistumisaste oli erittäin korkea, kun ottaa huomioon, että esimerkiksi vuonna 1930 vain 2,5 % viisitoista vuotta täyttäneistä tamperelaisista opiskeli työväenopistossa.

Työväenopiston ohjelmaan kuului niin alkeisopintoja, yleissivistäviä luentoja kuin kansalaistaitojen kehittämiseen tähdänneitä kursseja ja opintokerhoja. Esityksessäni pyrin löytämään myös selityksiä työväenopistossa opiskelun ja luottamushenkilönä toimimisen väliselle yhteydelle pohtimalla minkälaisia tiedollisia, taidollisia ja sosiaalisia resursseja opisto tarjosi työväestölle.

Kirsi Ahonen

Tohtoriopiskelija

Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Historia

kirsi.ahonen@uta.fi